

УДК 616.89-008.434:81'233-053.4

Комбарова Д.С.¹, Семенцова О.М.², Середа О.П.³

¹ студ. гр. УФКС-311 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. психол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

³ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ФРАЗОВОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ ІІ РІВНЯ

Важливим етапом в формуванні мовлення дитини є фразове мовлення, що передбачає побудову висловлювань з двох і більше слів, які граматично та змістовно поєднані для вираження цілісної думки. Саме на етапі формування фразового мовлення дитина опановує основні синтаксичні конструкції, що дає змогу не лише називати предмети та дії, а й описувати події, ставити запитання, висловлювати прохання чи наміри. Фразове мовлення забезпечує повноцінну комунікацію, створює умови для розвитку зв'язного мовлення та мислення, а також виступає основою для подальшого засвоєння граматичної будови мови.

Мовленнєвий розвиток дітей із ЗНМ ІІ рівня характеризується початком розвитку фразового мовлення, наявністю численних спотворень звуків, заміни, змішання, уподібнення складів. У них значно відстає від норми словник, в якому переважають іменники та прості дієслова побутового характеру. Слова часто використовуються неточно, замінюються на близькі

за значенням. Тому важливим напрямом роботи з дітьми із ЗНМ II рівня є формування у них розгорнутого фразового мовлення.

На сьогодні діючі програми, методики обстеження та корекційного навчання лише частково задовольняють запити практиків дошкільної освіти щодо дітей із порушеннями мови та мовлення, оскільки їхній зміст не в повній мірі враховує сучасні уявлення про мовленнєву діяльність, її психологічні механізми та процес формування, зокрема у лінгвістичному аспекті [5].

Аналіз наукових публікацій останніх років, свідчить про те, що у низці досліджень авторів описуються результати обстеження дітей, що мають порушення мови та мовлення. Так, особливості лексико-граматичного структурування мовленнєвих висловлювань у дітей дошкільного віку із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) визначені у дослідженні І. Григор'євої, І. Макаренка, Т. Махукової. Авторками експериментально доведено, що у дітей від 4,5 до 6 років із алалією, дизартрією та параалалією, спостерігається комплекс лінгвопатологічної симптоматики, зумовлений різним патогнезом мовленнєвого недорозвитку [1].

Значна кількість наукових розробок присвячена визначенню специфіки порушень мови та мовлення у дітей із ЗНМ. В. Тищенко зазначав, що у дітей із ЗНМ наявні труднощі в опануванні дієслів, що затримує розвиток фразового мовлення. Це пов'язано з різноманітністю форм дієслів, складністю їх виділення в різних ситуаціях та необхідністю складного аналізу для їх розуміння [4]. У межах теоретичного та емпіричного дослідження І. Субашкевича, Ю. Дмитріва визначені особливості граматичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку із ЗНМ III рівня, серед яких: порушення звуковимови з усіма компонентами мовленнєвої системи [3].

Л. Стаховою та І. Кравцовою запропонована методика з формування фразового мовлення у дітей із ЗНМ I рівня та/ або ЗМР. Методика ґрунтується на формуванні фрази на основі звукоскладової структури слів, ускладнення, якої відбувається поетапно. Основні напрями роботи визначені авторками на основі методики розвитку мовлення і навчання дітей дошкільного віку рідної мови А. Богуш. До них належать: виховання звукової культури мовлення; збагачення словника доступного для розуміння, та вміння самостійно відтворювати засвоєний лексичний матеріал; формування граматичних категорій мовлення; формування фразового мовлення на основі засвоєної лексики [2].

Таким чином, у сучасних наукових джерелах недостатньо висвітлена проблематика пов'язана з обстеженням та логопедичною корекцією порушень мови та мовлення у дітей із ЗНМ II рівня середнього дошкільного віку, зокрема формування у них фразового мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Григор'єва І.О., Макаренко І.В., Махукова Т.В. Особливості лексико-граматичного структурування мовленнєвих висловлювань у дітей дошкільного віку із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ). *Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка*, № 2 (333), Ч. II, 2020. С. 101–113. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7559/13.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 05.04.25).

2. Стахова Л., Кравцова І. Формування фразового мовлення в дітей, які не розмовляють. *Педагогіка. Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 42, том 2, 2021. С. 222–227. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/42_2021/part_2/39.pdf (дата звернення 05.04.25).

3. Субашкевич І. Р., Дмитрів Ю. М. Особливості граматичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня. *Науковий часопис. Випуск 36. Корекційна педагогіка*. С. 111–116. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/28203/Subashkevych_Dmytriv.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 05.04.25).

4. Тищенко В. Патогенез загального недорозвитку мовлення нез'ясованої етіології: психолінгвістичний аналіз проблеми. *Науковий часопис. Корекційна педагогіка*. С. 108–114. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16768/Tyshchenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 05.04.25).

5. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс. Київ: ПП «Актуальна освіта». 2013. 108 с.